

COVID-19 PANDEMIJOS POVEIKIS SERGANČIŲJŲ MELANOMA HOSPITALINIAM PRIEINAMUMUI: PATIRTIS

Henrieta Janušonytė¹, Vinsas Janušonis^{2,3}, Gaivilė Kasap^{2,3}

¹*Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas, ²Klaipėdos universitetinė ligoninė,*

³*Klaipėdos universitetas*

Raktažodžiai: melanoma, COVID-19 pandemija, onkologinės pagalbos prieinamumas.

Santrauka

COVID-19 pandemija sutrikdė ir apribojo visą sveikatos priežiūrą, ypač planinę, tarp jos onkologinę pagalbą, o kartu ir pagalbą sergantiems melanoma.

Darbo tikslas – ištirti ir palyginti pacientų, sergančių melanoma, stacionarinės medicinos pagalbos prieinamumą iki COVID-19 pandemijos (2019) ir pandemijos (2020) metais.

Analizuotos įvairių šalių autorių mokslinės publikacijos nagrinėjama tema, tirtos melanoma sirgusių pacientų ligos istorijos. Straipsnyje atskleisti pacientų, sirgusių melanoma ir hospitalizuotų abiem tirtais periodais, sveikatos priežiūros prieinamumo skirtumai ir priežastys. Nustatyta, kad sergančiųjų melanoma hospitalinis prieinamumas pandemijos metais buvo kiek sutrikęs, tačiau reikiama medicinos pagalba, tarp jos ir planinė, buvo teikiama.

Įvadas

COVID-19 pandemijos, dėl jos paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino metu buvo sutrikdyta visa sveikatos priežiūra, ypač planinė, o kartu ir onkologinių ligų diagnostikos bei gydymo procesas [1,2]. Buvo ribojama odos ligų, tarp jų ir melanomos, ambulatorinių vizitų bei hospitalizacijos galimybė, atidedamas operacinis gydymas [3,4,5]. Laiku nesuteikta medicinos pagalba pirminės melanomos atveju sudaro prielaidas jai plisti, metastazuoti, o metastatinė melanoma mažina išgyvenamumo galimybes [6]. Odos navikais, tarp jų melanoma sergančių pacientų skaičius pastarąjį dešimtmetį augo, lygiagrečiai augant biopsijų skaičiui [7]. Vien JAV kasmet diagnozuojama apie 80 tūkst. naujų melanomos atvejų [8].

Biopsinės medžiagos paėmimas ir melanomos diagnozės patvirtinimas turi didelę reikšmę hospitaliniam prieinamumui.

Palyginti su ikiepideminiais metais, COVID-19 pandemijos metu biopsijos paėmimas ir melanomos patvirtinimas sutriko [9]. Pandemija paveikė visą, ypač planinę onkologinę sveikatos priežiūrą, įskaitant sergančiuosius odos navikais, tarp jų ir melanoma [10,11].

Pastebima, kad dažniau pavėluotai dėl melanomos kreipiasi vyrai, nei moterys [12]. Pavėluotai nustatyta melanomos diagnozė sunkina ligos eigą ir blogina baigtį [13,14]. Pandemijos metu melanoma buvo diagnozuojama ženkliai rečiau, todėl tikėtina, kad tolesniais mėnesiais ir metais melanoma bus toliau pažengusios stadijos ir sunkiau gydoma. Diagnozuoti melanomą ankstyvos stadijos ir kuo anksčiau nukreipti gydymui, kai reikia ir stacionariniame, pandemijos sąlygomis pirmiausia turi šeimos gydytojai [15].

COVID-19 pandemijos metu plačiai paplito nuotolinės konsultacijos, telemedicina odos ligų gydytojų praktikoje, tačiau kilus bent mažiausiam piktybinio naviko, ypač melanomos įtarimui, turi būti kontaktinė dermatologo konsultacija dėl gydymo, jei reikia, stacionarinio ir operacinio [16,17].

COVID-19 pandemijos metu, sutrikus dermatovenerologinei pagalbai, atsirado didelė rizika, kad melanoma bus diagnozuota pavėluotai arba liks nedideliu [18], todėl COVID-19 pandemijos metu būtina pertvarkyti sergančiųjų piktybiniais odos navikais sveikatos priežiūrą, tarp jų melanoma sergančių ir galimai sergančių pacientų [8,19].

Melanoma daugiausia nustatoma vyresnio amžiaus žmonėms [22]. Melanoma sergančių pacientų mirštamumas COVID-19 pandemijos metu yra ženklus, todėl labai svarbus savalaikis operacinis ir kitas gydymas [20,21].

Daugėjantys užleistų odos navikų atvejai, didėjantis pacientų neįgalumas ir mirtingumas didina sveikatos priežiūros kaštus [23], todėl COVID-19 pandemijos metu būtinas kompleksinis požiūris į melanomos diagnostiką ir gydymą (kai reikia ir stacionare), kad liga nebūtų užleista, kelianti didelį pavojų pacientų sveikatai ir gyvybei.

Darbo tikslas – ištirti melanoma sergančių pacientų stacionarinės medicinos pagalbos prieinamumą iki COVID-19 pandemijos ir pandemijos metais.

Tyrimo objektas ir metodika

Tyrimo objektas – stacionarinės medicinos pagalbos prieinamumas melanoma sergantiems pacientams Klaipėdos universitetinėje ligoninėje.

Tyrimo medžiaga – Klaipėdos universitetinėje ligoninėje 2019-2020 dėl melanomos gydytų pacientų ligos istorijos.

Tyrimo metodai – literatūros analizė, klausimynas, statistinė ir lyginamoji analizė.

Tyrimui atlikti naudotas autorių paruoštas specialus klausimynas (19 pozicijų su 50 galimų atsakymų). Tyrimas vykdytas 2021 m. sausio – rugpjūčio mėnesiais.

Analizuoti ir lyginti dviejų periodų tyrimo duomenys – 2019 m. (iki COVID-19 pandemijos pradžios) ir 2020 metų. Tyrimo duomenys analizuoti ir lyginti atsižvelgiant į amžių, lytį, patekimo į ligoninę būdą, geografinę sklaidą.

Iš viso tirtos 144 pacientų ligos istorijos: 83 gydyti 2019 m. ir 61 – 2020 metais. Moterų iš viso gydyta 78 (54,2 proc.): 2019 m. – 47 (56,6 proc.), 2020 m. – 31 (50,8 proc.). Absoliuti dauguma pacientų – 118 (81,9 proc.) stacionare gydyti planine tvarka. Iš jų: 2019 m. – 68 (81,9 proc.), 2020 m. – 50 (81,9 proc.). Iš neplanine tvarka stacionare gydytų 26 pacientų: 24 (92,3 proc.) atvyko patys, 2 (7,7 proc.) pristatė GMP.

Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant statistinio duomenų analizės paketo IBM SPSS 23.0 versiją ir MS Excel 2016 programą. Duomenų skirtumas laikytinas statistiškai reikšmingu (SRS), kai $p < 0,05$ (statistinio pasikliautinumo lygmuo 95 proc.).

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Tirti pacientai pagal amžių: iki 50 m. – 37 (25,7 proc.), 50 m. ir daugiau – 107 (74,3 proc.). 2019 m. moterų iki 50 m. gydyta 19 (40,4 proc. visų gydytų moterų), 2020 m. – 7 (22,6 proc. visų gydytų moterų). COVID-19 pandemijos

metais kreipėsi ženkliai mažiau jaunų moterų (17,8 proc., SPS). 2019 m. gydyta vyrų iki 50 m. 7 (19,4 proc. visų gydytų vyrų), 2020 m. – 4 (13,3 proc. visų gydytų vyrų).

Daugumai melanomos diagnozė buvo nustatyta 1 mėnesio laikotarpiu iki hospitalizacijos, statistiškai reikšmingo skirtumo lyginant 2019 ir 2020 m., ne-

1 lentelė. Laikas nuo melanomos diagnozės nustatymo iki hospitalizavimo.

SNS – statistiškai nereikšmingas skirtumas.

Metai	2019 m.		2020 m.		2019-2020 m.	
	$n_1=83$		$n_2=61$		n_1-n_2	
Laikas	abs.sk.	proc.	abs.sk.	proc.	skirt proc.	statistinis skirtumo reikšmingumas
Iki 1 mėn.	62	74,7	43	70,5	4,2	SNS
Nuo 1 mėn. iki 3 mėn.	1	1,2	3	4,9	-3,7	SNS
Nuo 3 mėn. iki 6 mėn.	3	3,6	7	11,5	-7,9	SNS
Nuo 6 mėn. iki 12 mėn.	10	12,1	7	11,5	0,6	SNS
> 12 mėn.	7	8,4	1	1,6	-6,8	SNS

2 lentelė. Melanomos gydymo stacionare trukmė.

SNS – statistiškai nereikšmingas skirtumas.

Metai	2019 m.		2020 m.		2019-2020 m.	
	$n_1=83$		$n_2=61$		n_1-n_2	
Trukmė	abs.sk.	proc.	abs.sk.	proc.	skirtumas, proc.	statistinis skirtumo reikšmingumas
1 diena	45	54,2	34	55,7	-1,5	SNS
2 dienos	8	9,6	1	1,6	8,0	SNS
3 dienos	3	3,6	2	3,3	0,3	SNS
4 dienos	1	1,2	1	1,6	-0,4	SNS
5 dienos	0	0	0	0	0	SNS
> 5 dienų	26	31,3	23	37,7	-6,4	SNS

3 lentelė. Melanomos lokalizacija.

SRS – statistiškai reikšmingas skirtumas; SNS – statistiškai nereikšmingas skirtumas.

Metai	2019 m.		2020 m.		2019-2020 m.	
	$n_1=83$		$n_2=61$		n_1-n_2	
Lokalizacija	abs.sk.	proc.	abs.sk.	proc.	proc.	statistinis skirtumo reikšmingumas
Apatinės galūnės	7	8,4	15	24,6	-16,2	SRS
Viršutinės galūnės	13	15,7	7	11,5	4,2	SNS
Galva	17	20,5	13	21,3	-0,8	SNS
Kūnas	46	55,4	26	42,6	12,8	SNS

buvo (1 lentelė).

Iš vėliau nei per 1 mėn. hospitalizuoto 21 paciento 2019 metais, 19(90,5 proc.) hospitalizuoti su jau anksčiau nustatyta melanomos diagnoze. 2020 m. iš vėliau nei per 1 mėn. hospitalizuotų 18 pacientų, 17 (94,4 proc.) hospitalizuoti su jau anksčiau nustatyta melanomos diagnoze. Tai atitinka literatūros duomenis, kad COVID-19 pandemijos metais buvo sutrikdytas sergančiųjų melanoma sveikatos priežiūros procesas [2-4].

Operuoti 102(70,8 proc.) pacientai: 2019 m. 56(67,5 proc.) ir 2020 m. 46(75,4 proc.). COVID-19 pandemijos (2020) metais pacientų operuota santykinai daugiau, nei 2019 m. Iš 102 operuotų dėl melanomos pacientų, 73(71,6 proc.) taikyta bendrinė ar regioninė (spinalinė) nejautra, 29 (28,4 proc.) – vietinė. 2019 m. bendra ar regioninė (spinalinė) nejautra taikyta 53(94,6 proc.) pacientams, 2020 m. – 20(43,5 proc.). Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas (SRS).

COVID-19 pandemijos (2020) metais vietinė nejautra taikyta daugiau nei du kartus dažniau, nei ikiepideminiais 2019 metais.

Dauguma operacijų – 76(74,5 proc.) buvo radikalias: 2019 m. 38(67,9 proc.) ir 2020 m. – 38 (82,6 proc.). COVID-19 pandemijos metais radikalių operacijų dalis buvo didesnė. Pooperacinių komplikacijų nebuvo (ligos istorijose apie jas nėra įrašų). Biopsinė medžiaga paimta ir melanomos diagnozė histologiškai patvirtinta visais atvejais. Gydytojų konsiliumai dėl gydymo taktikos vyko (yra įrašai ligos istorijoje): 2019 m. tartasi dėl 11 atvejų (19,6 proc.), 2020 m. – 44(95,7 proc.). Daliai pacientų 2019 m. gydytojų konsiliumo dėl gydymo taktikos nereikėjo (kartotiniai pacientai ir kt.), nors tikėtina, kad dalis konsiliumų įvyko, tačiau jie neįrašyti ligos istorijose (konsiliumų registracijos žurnalai netikrinti).

Daugiau nei pusė pacientų (54,2 proc. 2019 m., 55,7 proc. 2020 m.) stacionare gydyti 1 dieną, daugiau kaip trečdalis – ilgiau kaip 5 dienas (2 lentelė).

Statistiškai reikšmingo skirtumo tarp hospitalizacijos trukmės abiem nagrinėtais periodais nebuvo. Melanomos lokalizacija dažniausia kūne: 2019 m. 55,4 proc. atvejų ir 2020 m. – 42,6 proc. atvejų. 2019 m. retesnė lokalizacija buvo apatinėse galūnėse, nei 2020 m. (16,2 proc. mažiau) (3 lentelė).

2019 m. 41 (49,4 proc.) pacientas buvo hospitalizuotas esant jau nustatytai melanomos diagnozei (kreipėsi pakartotinai). 2020 m. tokių pakartotinių atvejų buvo 23(37,7 proc.). Ikipandeminiais 2019 m. pakartotinai atvykusių ir hospitalizuotų pacientų buvo ženkliai daugiau (11,7 proc.), nei 2020 m. (SRS). Tai atitinka literatūros duomenis [9,10,11].

Hospitalizuoti dėl melanomos pacientai pasirinko gydytoją 2019 m. – 56(67,5 proc.), 2020 m. – 28(45,9 proc.). Tikėtina, kad COVID-19 pandemijos metais gydytojo

pasirinkimas ligininėje buvo ribotas dėl pandemijos, o ir pacientams gydytojo pasirinkimas buvo mažiau aktualus. COVID-19 liga sirgo 1 pacientas.

2019 m. visi pacientai išrašyti būklei pagerėjus, išskyrus 1(1,2 proc.), mirusį dėl pagrindinės ligos – melanomos.

2020 m. visi pacientai išsirašė būklei pagerėjus, išskyrus 4(6,6 proc.) mirusius (3 – dėl pagrindinės ligos melanomos, 1 – dėl gretutinių ligų).

Išvados

Sergančiųjų melanoma hospitalinis prieinamumas Klaipėdos universitetinėje ligininėje pandeminiiais 2020 metais buvo kiek pablogėjęs, palyginus su ikipandeminiais 2019 metais dėl priežasčių, susijusių su epideminiais (karantinas) ribojimais.

Literatūra

1. Dinmohamed AG, Visser O, Verhoeven RHA, et al. Fewer cancer diagnoses during the Covid-19 epidemic in the Netherlands. *The Lancet Oncology* 2020; 21:750-751. [https://doi.org/10.1016/S1470-2045\(20\)30265-5](https://doi.org/10.1016/S1470-2045(20)30265-5)
2. Janušonis V. Sveikatos priežiūros ir tinkamumo pokyčiai karantino dėl Covid-19 epidemijos metu: pacientų nuomonė ir vertinimas (atvejo analizė). *Sveikatos mokslai*, 2020; 30:72-79. <https://doi.org/10.35988/sm-hs.2020.181>
3. Haar J, Hoes LR, Coles CE, et al. Caring for patients with cancer in the Covid-19 era. *Nature Medicine* 2020; 26:665-671. <https://doi.org/10.1038/s41591-020-0874-8>
4. Schrag D, Hershman DL, Basch E. Oncology practice during the Covid-19 pandemic. *JAMA* 2020; 232:2005-2006. <https://doi.org/10.1001/jama.2020.6236>
5. Radi G, Diotallevi F, Campanati A, Offidani A. Global coronavirus pandemic (2019-nCoV): implication for an Italian medium size dermatological clinic of ii level hospital. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venerology* 2020. <https://doi.org/10.1111/jdv.16386>
6. Ueda M, Martins R, Hendrie PC, et al. Managing cancer care during the Covid-19 pandemic: agility and collaboration forward a common goal. *Journal of the National Comprehensive Cancer Network* 2020;18-366-369. <https://doi.org/10.6004/jnccn.2020.7560>
7. Wang DM, Morgan FC, Besaw RJ, Schmults CD. An ecological study of skin biopsies and skin cancer treatment procedures in the United States Medicare population, 2000 to 2015. *Journal of the American Academy of Dermatology* 2018; 78:47-53. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2017.09.031>
8. Patrinely JR, Johnson DB. Pandemic medicine: the management of advanced melanoma during covid-19. *Melanoma Management* 2020. <https://doi.org/10.2217/mmt-2020-0012>
9. Asai Y, Nguyen P, Hanna TP. Impact of the Covid-19 pandemic

- on skin cancer diagnosis: a population - based study. *PLOS ONE* 2021.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248492>
10. Ricci F, Fania L, Paradisi A, et al. Delayed melanoma diagnosis in the Covid-19 era: increased breslow thickness in primary melanomas seen after the Covid-19 lockdown. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venerology* 2020.
<https://doi.org/10.1111/jdv.16874>
 11. Gisondi P, Piaserico S, Conti A, Naldi L. Dermatologists and SARS-CoV-2: the impact of the pandemic on daily practice. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venerology* 2020;34:1196-1201.
<https://doi.org/10.1111/jdv.16515>
 12. Mavor ME, Richardson H, Miao Q, et al. Disparities in diagnosis of advanced melanoma: a population-based cohort study. *CMAJ Open* 2018; 6:e502-e512.
<https://doi.org/10.9778/cmajo.20180089>
 13. Liu W, Dowling JP, Murray WK, et al. Rate of growth in melanomas: characteristics and associations of rapidly growing melanomas. *Archives of Dermatology* 2016;142:1551-1558.
<https://doi.org/10.1001/archderm.142.12.1551>
 14. Neal RD, Tharmanathan P, France B, et al. Is increased time to diagnosis and treatment in symptomatic cancer associated with poorer outcomes? Systematic review. *British Journal of Cancer* 2015; 112 Suppl 1: S92-S107.
<https://doi.org/10.1038/bjc.2015.48>
 15. Conforti C, Giuffrida R, DiMeo N, Zalandek J. Management of advanced melanoma in the covid-19 era. *Dermatologic Therapy* 2020; 33:e1344.
<https://doi.org/10.1111/dth.13444>
 16. Conforti C, Giuffrida R, Verroni R, et al. Dermoscopy and the experienced clinicians. *International Journal of Dermatology* 2020; 59:16-22.
<https://doi.org/10.1111/ijd.14512>
 17. Rich H, Jones B, Malin I, et al. Plastic surgical management of skin cancer patients during the Covid-19 pandemic. *Journal of Plastic, Reconstructive and Aesthetic Surgery* 2020.
<https://doi.org/10.1016/j.bjps.2020.08.143>
 18. Conforti C, Lallas A, Argenziano G, et al. Impact of the covid-19 pandemic on dermatology practice worldwide: results of a survey promoted by the international dermoscopy society (IDS). *Dermatology Practical and Conceptual* 2021; 11:20211153.
<https://doi.org/10.5826/dpc.1101a153>
 19. Wolina U. Challenges of Covid-19 pandemic for dermatology. *Dermatologic Therapy* 2020.
<https://doi.org/10.1111/dth.13430>
 20. Friebel TR, Rinkoff S, Jemec B. Communication: a safe skin cancer surgery set up during the covid-19 crisis. *Journal of Plastic, Reconstructive and Aesthetic Surgery* 2021;74:644-710.
<https://doi.org/10.1016/j.bjps.2020.10.044>
 21. Andrew TW, Alrawi M, Lovat P. Reduction in skin cancer diagnoses in the UK during the Covid-19 pandemic. *Clinical and Experimental Dermatology* 2021;46:145-146.
<https://doi.org/10.1111/ced.14411>
 22. Nehal RS, Bichakjian CK. Update on keratinocyte carcinomas. *New England Journal of Medicine* 2018;379:363-374.
<https://doi.org/10.1056/NEJMra1708701>
 23. Porcar SS, Pons BM, Guillen CS, Garcia VA. Attitudes of patients with skin tumors during the covid-19 pandemic. *Actas Dermo-Sifiliograficas* 2021;112:182-198.
<https://doi.org/10.1016/j.adengl.2020.12.023>

INFLUENCE OF COVID-19 PANDEMIC ON THE AVAILABILITY OF IN PATIENT ONCOLOGY CARE WITH MELANOMA

H. Janušonytė, V. Janušonis, G. Kasap

Keywords: Melanoma, Covid-19 pandemic, availability of oncology care.

Summary

The Covid-19 pandemic disrupted and limited all health care, especially planned care, including oncology care and care for patients with melanoma.

The aim of this article – to study and compare the availability of inpatient healthcare for patients with melanoma before and during Covid-19 pandemic.

Material and methods. From July to August 2021 the survey has been performed. The study used the medical histories of 144 patients with melanoma, treated in 2019-2020. The research data were analyzed and compared in two periods – 2019 and 2020 by age, gender, method of hospitalization, etc.

Analysis of statistical data was done using software SPSS version 23.

Results. Majority of patients treated in hospital were over 50 years (74.3%), female (54,2%), hospitalized on a scheduled basis (81.8%) in both analyzed periods.

About three quarters of patients were hospitalized within one month of being diagnosed with melanoma. 70,8 percent of hospitalized patients underwent surgery, the diagnosis all patients was verified histologically.

Multidisciplinary councils on treatment tactics in 2020 took place four times more often than in 2019.

More than half of melanoma (51.4%) are localized to the body. 55.6 percent of treated patients with melanoma diagnosis was made for the first time. 3.5% treated patients with melanoma died, others discharged from the hospital after recovery or recovery.

Conclusions. Hospital availability of patients with melanoma in Klaipeda university hospital in the epidemic 2020 was slightly worse than in the pre-epidemic year 2019 due to epidemic (quarantine) restrictions.

Correspondence to: janusonis@kul.lt

Gauta 2021-10-01